

## Motion till riksdagen 2012/13: MJ450

av **Helena Leander m.fl. (MP)**

# Skogsbruk på naturens villkor

## Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införliva skogsvårdslagen i miljöbalken.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Skogsstyrelsen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över skogsvårdslagen så att den inte försvårar hyggesfritt skogsbruk.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nollvision för avverkningar av nyckelbiotoper.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nytt mätbart etappmål för skyddad skog.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om talerätt för miljöorganisationer i beslut enligt skogsvårdslagen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjlighet att överklaga avverkningar.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjlighet till sanktioner.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samråd.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ägaransvaret i statliga bolag som bedriver skogsbruk.<sup>1</sup>
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ekonomiska styrmedel i skogspolitiken.

<sup>1</sup> Yrkande 10 hänvisat till NU.

Fel! Okänt namn på

## Motivering

Den biologiska mångfalden är en förutsättning för vår överlevnad. När arter decimeras eller försvinner försvagas de ekosystem som vi lever i och av. Idag försämras eller hotas på många håll växternas förmåga att rena luft och vatten och insekternas pollinering av grödor, sådant som utgör basen för vår livsmedelsförsörjning och delvis för vår energiförsörjning. Dessutom ger mångfalden av arter i skogen, kulturlandskapet och havet oss dimensioner och upplevelser som det är svårt att tänka sig att vara utan. Rika skogar ger både arbetstillfällen och en meningsfull fritid för många människor i Sverige.

Sveriges skog domineras idag av produktionsskogar, med samma sorts träd av samma ålder. Det ger dåliga förutsättningar för den mångfald av arter som behövs. Fattigare skogar är mer sårbara för störningar som insektsangrepp, stormar och ett ändrat klimat.

Många av skogens arter behöver gamla träd, men underskottet på äldre skog väntas öka om vi fortsätter som nu. 43 procent av skogen är yngre än 40 år, 27 procent är 40–79 år, 17 procent 80–120 år och endast 13 procent äldre än 120 år.

Artdatabanken varnar för att var tionde svensk skogsart idag är rödlistad. Tre av fyra rödlistade arter minskar så kraftigt att deras framtid inte är säkrad, och fem procent av dessa arter är redan utdöda i Sverige. Merparten av de 2 100 skogslevande rödlistade arter som finns i Sverige är direkt hotade av skogsbruket, men det behöver inte vara så. Det går att ställa om skogsbruket så att det bedrivs mer på naturens villkor. Ett sådant skogsbruk blir också ett mänskligare skogsbruk: ett skogsbruk som tar hänsyn till inte bara vårt intresse av massaved, bioenergi, timmer och andra skogsprodukter utan också till skogens roll för turism, rekreation och en levande landsbygd.

## Skogspolitiken en del av miljöpolitiken

Formellt sett har Sverige två likställda mål i skogspolitiken: produktion och miljö. I praktiken har dock politiken en slagsida åt produktion, där skogspolitiken trots sin stora miljöpåverkan både lagstiftningsmässigt och förvaltningsmässigt hanteras separat från övrig miljöpolitik. Skogsvårdslagen bör införlivas i miljöbalken och dess tillämpning anpassas till EU:s naturvårdsdirektiv och artskyddsförordningen. I detta sammanhang bör det också övervägas om skogsfrågorna bör flyttas till Naturvårdsverket för att kunna hanteras samlat med andra miljöfrågor.

## Hyggesfritt skogsbruk

Konventionellt trakthyggesbruk med hyggen, korta omloppstider och plantager med samma trädslag och samma ålder erbjuder en väsentligt fattigare livsmiljö än naturskog där naturliga störningar som storm och brand står för

dynamiken. Vissa arter gynnas visserligen, som till exempel älg, medan långt fler missgynnas av trakthyggesbruk.

Hyggesfritt skogsbruk kan på lämpliga ställen vara ett bra sätt att öka den biologiska mångfalden med bibehållen produktion och ökad klimatnytta. I stället för att hugga ner i princip alla träd på en gång huggs lite i taget. På så sätt är marken kontinuerligt skogsbevuxen, och dessutom av träd i olika åldrar. För lokalbefolkning och andra som vistas i skogen ger det i allmänhet en trevligare upplevelse än hyggen och planteringar, och för skogsägaren ger det ett jämnare intäktstillflöde, en jämnare arbetsbelastning och mer kvalificerade arbetstillfällen i samband med skogsförvaltning. Det erbjuder inte samma livsmiljöer som en naturskog, men ger bättre förutsättningar för ett större antal arter än konventionellt trakthyggesbruk. Även hyggesfritt skogsbruk måste dock naturligtvis kombineras med generell naturhänsyn som t ex att lämna grova gamla träd.

Förutsättningarna för hyggesfritt skogsbruk ser olika ut i olika skogar, och därför finns det också olika hyggesfria metoder. Ofta utnyttjar de främst naturlig föryngring, dvs. skogens förmåga att själv fylla ut luckor, men de kan också använda plantering vid behov.

Trakthyggesbruk kan tyckas rationellt i sin storskalighet: Allt skördas på samma gång i stället för att hugga lite kontinuerligt. Det är dock inte nödvändigtvis ens mest ekonomiskt rationellt att behandla alla träd likadant i stället för att se till det enskilda trädets potential. På kontinenten, inte minst i Tyskland, brukas allt mer skog hyggesfritt, med ökad lönsamhet som följd. Våra boreala skogar i Sverige har givetvis lite andra förutsättningar lövskogarna på kontinenten, men det finns forskare även i Sverige och Finland som framhåller högre lönsamhet med hyggesfria metoder för våra förhållanden. För den enskilde småskogsbrukaren kan inte bara den högre lönsamheten utan också den jämnare intäktströmmen vara en fördel.

Den högre lönsamheten förutsätter dock att skogen kan skötas rationellt utifrån det hyggesfria skogsbrukets förutsättningar, i stället för att åtgärderna suboptimeras för att leva upp till en lagstiftning som är skriven utifrån trakthyggesbrukets delvis andra förutsättningar. Inte minst innebär skogsvårdslagens § 10-kurva bekymmer för den som vill bruka sin skog hyggesfritt och lönsamt, då den i praktiken lämnar skogsägaren med valet att antingen slutavverka eller lämna ett olönsamt högt virkesförråd. Motivet att ett lägre virkesförråd skulle innebära en lägre tillväxt har Skosstyrelsen i en rapport (rapport 24, 2008) visat vara ogrundat, varför bestämmelsen på ett ologiskt sätt lägger krokben för hyggesfritt skogsbruk. Om syftet är att undvika skogsskövling utan hänsyn till återväxten bör detta regleras på ett sätt som går att tillämpa på ett rationellt sätt även vid hyggesfritt skogsbruk.

Fallet med skogsägaren Harald Holmberg, som hamnade i domstol för att vilja bruka sin skog hyggesfritt, har dessutom skapat en osäkerhet bland skogsägare om hyggesfria metoder överhuvudtaget är tillåtna. Även om lagstiftningen inte rent ut förbjuder hyggesfritt skogsbruk riskerar blotta osäkerheten att hålla tillbaka skogsägare som annars skulle vara intresserade av att ställa om till hyggesfritt. Den nuvarande situationen skapar krångel för markägaren och motverkar större miljöhänsyn. Lagen måste ändras så att det inte

## Fel! Okänt namn på

råder några tveksamheter om att hyggesfritt skogsbruk är tillåtet och att detta kan bedrivas på ett ekonomiskt rationellt sätt.

## Rädda nyckelbiotoperna

Större miljöhänsyn i den skog som brukas är viktigt för att minska utarmningen av våra skogar, men vissa skogar måste också skyddas helt från avverkning. Idag är inte ens våra nyckelbiotoper, det vill säga särskilt värdefulla skogsområden, garanterade något skydd mot avverkning. Det behövs en nollvision för avverkning av nyckelbiotoper, så att alla nyckelbiotoper enligt Skogsstyrelsens definition och metodik undantas från alla åtgärder som inte främjar biologisk mångfald. För att klara den behöver Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket bättre möjligheter att identifiera nyckelbiotoper, och det behövs mer resurser för att skydda det som hittas från avverkning. Vi behöver också ett nytt mätbart etappmål i miljömålssystemet för arealskyddad skog, som ska vara i linje med vårt åtagande i Nagoya inom konventionen för biologisk mångfald och med hänsyn till möjligheten att uppnå mål 1 i EU:s strategi för biologisk mångfald.

## Avverkningar måste gå att överklaga

Miljöorganisationer har rätt att överklaga en rad beslut på miljöområdet, men inte beslut enligt skogsvårdslagen. Detta bör ändras. Talerätten bör också gälla avverkningar, som idag endast är anmälningspliktiga och därför inte kan överklagas. Medan prövningen pågår ska skogen inte få avverkas.

Det svenska systemet med avverkningsanmälningar gör det svårt att införa talerätt på ett enkelt sätt. Ett första steg skulle därför vara att införa talerätt för tillståndsärenden, vilket juridiskt sett är okomplicerat. Möjligheten att införa ett särskilt rättsligt institut för miljöorganisationer att föra talan när det gäller icke tillståndspliktiga avverkningar och andra skogsbruksåtgärder bör utredas.

Alternativa sätt att vidga talerätten skulle kunna vara att utöka antalet åtgärder som kräver tillstånd, eller kräva myndighetsbeslut (som kan överklagas) även vid anmälningar. Val av teknisk metod bör beakta behovet av att minimera administration, både för enskilda och för myndigheterna, så länge det övergripande målet om större miljöhänsyn genom bredare deltagande i beslutsfattande och rätt till rättslig prövning kan säkras.

För att talerätten ska fylla sitt syfte krävs också att det finns möjlighet att löpande få ta del av information om planerade avverkningar.

## Sanktioner

Miljöhänsynen behöver öka inom det traditionella trakthyggesbruket. Det finns duktiga skogsägare som gör så gott de kan för att minska miljöingreppen vid avverkningen, men det finns också skogsägare som inte ens lever upp

## Fel! Okänt namn på

till lagens minimikrav, och som kommer undan med det. Här behöver skogs-  
lagstiftningen vässas så att inte ansvarsfulla skogsbrukare konkurreras ut av  
mindre nogräknade.

Den som bryter mot skogsvårdslagens hänsynsregler riskerar inte ens böter  
för det, så länge inte Skogsstyrelsen skriftlig meddelat vad hänsynsreglerna  
innebär i just det här fallet. År 2010 hände det i åtta fall av 67 000 avverk-  
ningar. Undersökningar i efterhand visar att runt en tredjedel av avverkning-  
arna bryter mot lagens krav på miljöhänsyn.

Vissa av skogsvårdslagens hänsynsregler är av generell karaktär. Dessa  
bör preciseras och kunna leda till påföljd även om inte Skogsvårdsstyrelsen  
utfärdat något föreläggande i det aktuella fallet. Andra kommer även fortsätt-  
ningsvis att kräva platsbesök för att Skogsstyrelsen ska kunna bedöma vad de  
innebär i det enskilda fallet. För att dessa besök ska ha någon praktisk bety-  
delse behöver de bli betydligt vanligare. Vid behov bör de kunna finansieras  
med tillsynsavgifter precis som på andra områden. Fler skogsbrott bör kunna  
ge sanktionsavgifter i linje med tidigare utredningsförslag (SOU 2006:81).

## Samrådskrav

Tätortsnära skogar fyller en viktig funktion för de närboende, både som utsikt  
och vistelsemiljö. Medan större städer ofta – med rätta – skyddat sina närsko-  
gar i reservat så har skogar kring mindre orter ofta inget skydd alls. Det kan  
skapa onödiga konflikter när skogen utanför fönstret plötsligt avverkas utan  
föregående förvarning, och utan att grannarna haft några möjligheter att före-  
slå ens mindre förändringar som skulle betyda mycket för dem. Ett sam-  
rådskrav, där skogsägaren måste ha någon form av samrådsförfarande där de  
kringboende informeras om avverkningsplaner och ges möjlighet att lämna  
synpunkter, skulle ge större möjligheter att ta sociala hänsyn. Hur ett sådant  
samrådsförfarande kan utformas bör därför utredas.

## Staten ska föregå med gott exempel

Statliga bolag bör naturligtvis föregå med gott exempel i skogen. Sveaskog  
har tagit vissa välkomna initiativ men kan fortfarande bli bättre, inte minst  
genom att se till att kvarvarande gammelskogar i bolagets bestånd ges ett  
långsiktigt skydd mot avverkning – både från bolaget självt och eventuella  
köpare. Det statliga Fastighetsverket utmärker sig genom att avverka synner-  
ligen skyddsvärda, ofta fjällnära, skogar. I den mån skogen bäst förvaltas av  
Fastighetsverket bör denna förvaltas utifrån naturvårdens och friluftslivets  
intressen och avverkningarna av fjällnära skogar upphöra.

Fel! Okänt namn

## Använd skogen där den gör bäst nytta

Många motstående intressen gör anspråk på skogsråvaran. Naturvårdens intressen måste sätta ramarna, eftersom skogens långsiktiga produktionsförmåga är beroende av att skogsbruket bedrivs inom de gränser naturen sätter upp. Inom dessa ramar måste användningen av skogsråvaran prioriteras till ändamål där den gör mest nytta – samma träd kan inte både bli hus, möbler, papper, kläder, kemikalier och energi, och dessutom stå kvar för till glädje för turism och rekreation, för att nämna några exempel. Idealt sköts denna prioritering bäst på en fri marknad utan politisk inblandning, men skogsfrågorna rymmer många marknadsmisslyckanden som motiverar politisk styrning.

Till att börja med kanske en viss skog ger mest värde om den står kvar och kan nyttjas för turism och rekreation, medan eftersom skogsägaren inte får några pengar för det (vilket inte heller vore rationellt eftersom skogen i detta avseende kan ses om en kollektiv nyttighet) så kanske skogsägaren hellre väljer att avverka skogen. Vad sen träden används till beror både på virkeskvaliteten och rådande marknadspriser, som långt ifrån fullständigt speglar miljökonsekvenserna av olika alternativ. Störst klimatnytta gör kanske träden om de kan användas i byggnader och andra konstruktioner och därmed ersätta utsläppsintensiva material som stål och betong. Att ersätta fossila bränslen, särskilt via energikrävande mellansteg som pappers- och massaprodukter, ger inte lika stor klimatvinst. Det vore därför värdefullt att utreda ekonomiska styrmedel för att styra skogsråvaran dit den gör störst nytta. Dessa bör med fördel utformas för att samtidigt dämpa den totala efterfrågan på skogsråvara för att därmed minska trycket på den biologiska mångfalden.

Stockholm den 4 oktober 2012

*Helena Leander (MP)*

*Kew Nordqvist (MP)*

*Bodil Ceballos (MP)*

*Jonas Eriksson (MP)*

*Jan Lindholm (MP)*

*Stina Bergström (MP)*

*Lise Nordin (MP)*

*Annika Lillemets (MP)*

*Mats Pertoft (MP)*